

INFOKAART 1

Jäätmemajandus

Jäätmemajandus (ka: jäätmendus, jäätmeasjandus; inglise waste management) on majandusharu, mis tegeleb jäätmete valdkonnaga. Jäätmemajandusega on tihedalt seotud jäätmekäitlus (inglise waste treatment). Eestis reguleerib jäätmemajandust 1998. aastal vastu võetud jäätmeseadus.

INFOKAART 2

Jäätmekäitlus

Jäätmekäitlus (inglise waste treatment) on tegevus, mis hõlmab jäätmete kogumist, jäätmevedu, taaskasutamist ja kõrvaldamist, sealhulgas vahendaja või edasimüüja tegevust. Jäätmekäitluse aluseks on Eesti keskkonnanõuete strateegia põhimõtted – säästev areng, keskkonnakahjustuste ennetamine ja vältimine, keskkonnanõuete integreerimine teiste eluvaldkondade ja loodusvarade kasutamisega.

INFOKAART 3

Jäätmekäitluse hierarhia

Jätkusuutliku arengu seisukohast peab kõige olulisem suund olema jäätmete tekke vältimine, seejärel korduskasutus, siis taaskasutus ning kõige viimase vahendina jäätmete keskkonnaohutu kõrvaldamine. Jäätmehierarhiast võib kõrvale kalduda, kui see tagab parima keskkonnavalitsuse üldtulemuse asja kogu olelusringi arvestades.

INFOKAART 4

Säästev areng

Jätkusuutlik ehk säästev ehk alalhoidlik areng on mõtteviis, mille järgi inimene on saanud planeedi Maa laenuks oma lastelt ja peab seetõttu tagama ressursside jätkumise tulevastele põlvetele. Inimkonnal tuleb vähendada tarbimist ja keskkonna saastamist. Säästva arengu eesmärgiks on inimestele kõrge elukvaliteedi, turvalise ja puhta elukeskkonna tagamine täna ja tulevikus.

INFOKAART 5

Kompost

Ligikaudu üks kolmandik kuni pool koduses majapidamises tekkivatest jäätmetest on orgaanilised jäätmed (köögi- ja aiapäätmed, puulehed jne), mis on kõige õigem kompostida, nii jõuavad loodusest pärit ained jälle mulda tagasi. Komposteerides jäätmeid tuleb ka jäätmeveo eest vähem maksta.

INFOKAART 6

Seadusandlus

Eestis reguleerib jäätmehoolduse korraldamist jäätmeseadus, mis määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse ülesanded jäätmehoolduse korraldamisel. Peale jäätmeseaduse reguleerib omavalitsuste kohustusi ka pakendiseadus.

INFOKAART 7

Eesti jäätmevaldkond

Eesti jäätmevaldkonna eesmärk on taaskasutada võimalikult palju tarbimisest üle jäävad materjale ehk jäätmeid. Seejuures on kõige olulisem vältida jäätmete tekkimist. Kui jäätmed on tekkinud, tuleks need uuesti materjalina ringlusse võtta. Oluline on vähendada ka jäätmetest tulenevat keskkonnariski.

INFOKAART 8

Jäätmete liigitamine

Jäätmete sorteerimiseks luuakse liigiti kogumise võimalused soovitatavalt jäätmete tekkekohale võimalikult lähedal. Eraldi on vaja koguda: ohtlikke jäätmeid, elektroonika-jäätmeid; vanapaberit ja pappi, pakendijäätmeid, biolagunevaid jäätmeid, ehitusjäätmeid, suurjäätmeid (vana mööbel), lehtklaasi (akna- ja peegelklaasi), vanu rehve ja sega-olmejäätmeid).

INFOKAART 9

Jäätmete sorteerimine

Esmajoones tuleks püüda olmejäätmeid sortida juba nende tekkimise ajal ja tekkekohas ning anda need jäätmekäitlejale üle juba liikide kaupa. Kui olmejäätmeid mingil põhjusel tekkekohas sortida ei saa või on sorditud jäätmed kogumise ja veo käigus segunenud, siis tuleb need kindlasti sortida enne prügilasse ladestamist.

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INFOKAART 10 Jäätmete põletamine

Kodus võib põletada vaid immutamata ja värvimata puitu ning kiletamata paberit või pappi. Plastidest on lubatud põletada polüetüleenkilet ja polüpropüleeni (tootel on märk PE või PP või tekst - „võib põletada“). Selliseid jäätmeid tuleb põletada väikeses koguses ja kõrgel temperatuuril.

INFOKAART 11 Jäätmete lagunemine

Jäätmed lagunevad aja jooksul erinevalt:
Paber – 2,5 kuud
Apelsinikoored – 6 kuud
Piimapakk (tetra) – 5 aastat
Plekkpurgid – 200-500 aastat
Kilekott – 1000 aastat

INFOKAART 12 Mõju loomadele

Kilekotid tapavad vabas looduses igal aastal kokku umbes miljon lindu-loomu: vaalu, hülgeid, delfiine, kilpkonni jpt. Maismaal kannatavad linnud, mets- ja koduloomad. Miljonid loomad ja linnud surevad kilekotijäänuste ja muu plasti allaneelamise tagajärjel. Paraku on ka Eesti metsloomade magudest leitud plastikut. Tallinna loomaaias on ühekordsete kilekottide söömise tõttu hukkunud kaks muskusveise vasikat.

INFOKAART 13 Ohtlikud jäätmed

Ohtlikud jäätmed on jäätmed, mis oma kahjuliku toime tõttu võivad olla ohtlikud tervisele, varale või keskkonnale. Tavaliselt kodumajapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed on näiteks: aegunud ravimid, kodukemikaalid (torupuhastusvahendid, küünelaki eemaldid, juukselakid, õhuvärskendid jms), väetised ja pestitsiidid, rotimürk jm biotsiidid, patareid ja akud.

INFOKAART 14 Põlevkivi

Põlevkivi on veekogude põhjas olev settekivim, mis on sinna tekkinud 400–450 miljonit aastat tagasi. Eestis kasutatakse põlevkivi elektrienergia tootmiseks. Põlevkivienergia ja -õli tootmisel tekib aga väga suurtes kogustes ohtlikke jäätmeid – üle 95% kõigist ohtlikest jäätmetest.

INFOKAART 15 Vanapaber

Eestis tekib erinevatel hinnangutel 40 000 kuni 70 000 tonni vanapaberit, kartongi ja pappi aastas. Kokku kogutakse sellest praegu ainult 25 000 tonni. Ülejäänu rändab prügimäele. Vanapaberi taaskasutuse protsent on Eestis mitmeid kordi madalam kui Lääne- ja Põhja-Euroopas. Paberi eraldi kogumisega anname aga võimaluse uue paberi tootmiseks vanapaberist. 70 kg vanapaberi kogumisega on päästetud üks puu!

INFOKAART 16 Prügilad

Prügila (ka prügimägi) on rajatis, kuhu ladestatakse kasutamata jäätmed maa peale või maa alla, et vältida negatiivseid mõjusid tervisele ja keskkonnale. Prügilaid saab jaotada olenevalt ladestatavate jäätmete omadustest: tavajäätmeprügila, püsijäätmeprügila ja ohtlike jäätmete prügila.

INFOKAART 17 Ulaladestamine

Prügi ulaladestamine (*Waste dumping*) on tahkete jäätmete kontrollimatu mahapanek. Ulaladestamise piiramiseks üleriigilises jäätmekava üheks eesmärgiks kindlustada elanikud olmejätmete veo teenusega. Ehk siis inimestel on võimalus oma kodukoha lähedal prügiveo teenust kasutada. Kohalike omavalitsuste kohustus on oma haldusterritooriumil jäätmevedu korraldada.

INFOKAART 18 Kilekotid ja plastik meredes

Maailma meredes on paiku, kus plastikut on vees rohkem kui planktoni! Selline kurb olukord on näiteks Vahemeres, mis tundub esmapilgul kaunis ja selge veega. Ennustatakse, et praeguse tempo säilides on maailmamere ökosüsteemis aastaks 2050 juba 99% kõigist lindudest organismidest plastikust osakestega mürgitatud.

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

AHHA

INFOKAART 19

Probleemtooted

Probleemtoode on jäätmeseaduse mõistes toode, mille jäätmed põhjustavad või võivad põhjustada tervise- või keskkonnoahtu, keskkonnahäiringuid või keskkonna ülemäärast risustamist. Nende jäätmed võivad kuuluda nii ohtlike kui ka tavajäätmete hulka. Probleemtoodeteks on elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad, enamik mootorsõidukeid (sõiduautod ja kaubikud) ja nende osad, patareid, akud, rehvid.

INFOKAART 20

Paberkott

Vaid vähesed tarbijad käivad poes sama paberkotiga mitu korda. Seega ostes 500 korda paberkoti, kulutate 75 eurot. Kuid, paberkottide tootmiseks kasutatakse toorainena kvaliteetset puitu ja tootmine on ressursimahukas. Paberkottide kasutamist ei saa seetõttu kuidagi pidada keskkonnasäästlikuks lahenduseks.

INFOKAART 21

Vanarehvid

Vaid vähesed Vanarehvide kogumise ja taaskasutamise korraldamisega tegelevad 2 tootja vastutusorganisatsiooni, kes esindavad Eestis tegutsevaid rehvide maaletoojaid, edasimüüjaid. Need organisatsioonid on MTÜ Eesti Rehviliit ja MTÜ Rehviringlus.

INFOKAART 22

Sorteerimine jäätmejaamades

Moodsamates sorteerimisjaamades kallatakse prügi liinile, millelt saab siis erinevatest materjalidest pakendid välja noppida. Sorteeritud materjalid saadetakse hiljem ümbertöötlusesse – klaas klaasivabrikusse, metalli vastuvõttu, paber paberivastuvõttu ning plastid vastavatele plastik-käitlejatele.

INFOKAART 23

Korduvkasutus

Lisaks jäätmete taaskasutamisele on võimalik ka jäätmeteks muutunud esemeid korduvalt kasutada. Korduskasutuse käigus kasutatakse tooteid või tootekomponente uuesti nende esialgsel otstarbel. Erinevalt taaskasutusest ei muudeta korduskasutuse käigus toote esialgset kuju ja kasutamise funktsiooni. Sellest tulenevalt ei loeta korduskasutusel materjale ja tooteid jäätmeteks ning see aitab vähendada ka jäätmete teket.

INFOKAART 24

Eesti pandipakend

Vaid vähesed Eesti Pandipakend on 2005. a loodud tootjavastutusorganisatsioon, mis tegeleb tootjate, maaletoojate ja kaupmeeste pakendite taaskasutuse korraldamisega. Nende ülesanne on hallata ja korraldada pandipakendite kogumist, transporti, sorteerimist, loendamist ja taaskasutamist!

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

INVESTIINGUTE
INVESTIINGUTE

PROBLEMIKAART 1

Ulaladestamine

Olmejäätmeid vedeleb teeäärsetes kraavides, linnalähedastes metsades, veekogude kallastel ja kõige ettearvamatutes paikades, kuhu inimene satub. Selline prügi laiali vedamine on illegaalne tegevus ja kohati vägagi keskkonnavoerulikum. Miks lendavad tühjad pudelid ja toidukarbid auto akendest välja tee äärde? Miks viiakse prügikottide viisi olmejäätmeid ning vana elektroonikat metsa alla? Kas seda oleks võimalik kuidagi vältida /piirata?

PROBLEMIKAART 2

Pakendite taaskasutus

Pakendikonteineri eesmärk on koguda taaskasutuseks sobivaid pakendi-jäätmeid. Need peavad olema puhtad, midagi ei tohi haiseda ega tilkuda. Rämpne pakend ei sobi taaskasutuseks ja halvemal juhul rikub ka ülejäänud konteineris oleva materjali ära. Kas peaks tõesti kõik pakendid enne ära viskamist pesema? Kas leiduks ka mõni muu lahendus, et pakendeid puhtaks saada? Aga kuidas teha nii, et kõik inimesed seda „reeglit“ järgiksid?

PROBLEMIKAART 3

Inimeste passiivsus

Uuringud näitavad, et elanike seas on kasvanud soov saada põhjalikumalt teavet jäätmete sortimise kohta. Kahjuks näitab uuring, aga et 17 protsenti elanikest ei tunne jäätmete sortimise vastu mingit huvi ega kavatse seda kunagi tegema hakata. Kas seda probleemi on võimalik leevendada? Kuidas?

PROBLEMIKAART 4

Plastik ja kilekotid

Plastjäätmed on süüdi miljonite kalade, lindude ja mereloomade surmas igal aastal! Kilekotid on olnud süüdlaseks ka tuhandete inimeste surmas. Kilekottide lagunemisel eralduvad kemikaalid on kahjulikud kõigile – nii inimestele kui loomadele-lindudele. Paljudes riikides on kilekotid hoopis keelustatud. Mida saaks teha, et inimesed kilekotte vähem kasutaksid?

PROBLEMIKAART 5

Prügilad

Prügilad haisevad ebameeldivalt ning see mõjub inimestele tõrjuvalt. Lisaks tekib prügilates tekib suurel hulgal nõrgvett (jäätmetest läbi nõrguvedelik), mis neelab endaga kaasa akuvedelikke, pliidi ning muid kemikaale, mis hiljem satuvad pinnasesse, veekogudesse ning inimestesse ja loomadesse. Kuidas saaks neid probleeme vältida/leevendada?

PROBLEMIKAART 6

Probleem või ressurs?

Jäätmed ei ole mitte üksnes keskkonnaprobleem, vaid ka majanduslik kahju. Eurooplased tekitavad aastas keskmiselt 481 kilogrammi olmejäätmeid. Üha suurem osa sellest võetakse ringlusse või kompostitakse ja üha vähem saadetakse prügilasse. Kuidas saame muuta oma tootmis- ja tarbimisviise, et tekitada üha vähem jäätmeid, kasutades kõiki jäätmeid ressursina?

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

ROLLIKAART 1

Martin, 16

Mina ei tea sellest prügi-majandusest suht midagi. Ega koolis pole ka keegi väga rääkinud. Ma tean, et meil on koduüel üks konteiner, aga kust see sinna sai, ei tea. Mina viskan prügi hulka kõik asjad segamini... või noh, ega mul väga muud peale paberi ei tekigi. Aga, kui mul oleks mingid tingimused ja võimalused prügi sorteerida või see oleks lihtne, siis ma arvan, et teeksin seda.

ROLLIKAART 2

Milvi, 72

Omal ajal kaevati suur auk maja taha ja sinna visati kõik, mis loomadele ei kõlvanud või mida ei saanud põletada. Siis ei olnud mingeid ohtlikke jäätmeid ega muid õduseid, mida tänapäeval toodetakse. Mina arvan, et riik peaks nende muredega tegelema.

ROLLIKAART 3

Riina 25

Mina olen suur loodusesõber! Taaskasutan nii palju, kui võimalik ning sorteerin prügi. Mul on kodus kolm erinevat prügiämbrit. Toidujäätmetest teen komposti, pakenditest taaskasutan nii palju, kui saan, ülejäänud viin pestuna pakendikonteinerisse. Taara viin pandiautomaati ja paberi vanapaberi konteinerisse. Õnneks on meie korteriühistu territooriumil kõik erinevad prügikonteinerid olemas.

ROLLIKAART 4

Raivo 65

Mina elan maal ja mul pole võimalik selliseid imevigureid teha. Ja osad asjad on ausalt öeldes lauslollus. Mis mõttes ma pean piimapaki ära pesema? Issand, see on ju vee raiskamine! Niigi läks mul puurkaevu tegemine nii palju maksma... hakka siis veel vett selliste lolluste peale raiskama.

ROLLIKAART 5

Maria 43

Mitmes liikmesriigis on jäätme-käitluses liigselt eelistatud prügilasse ladestamist, mis ei ole kooskõlas Euroopa Liidu põhimõttega. Jäätmeid maha mattes raiskame väärtuslikke materjale ja kaotame võimalusi luua juurde töökohti, tõhustada majanduskasvu ja vähendada jäätmete mõju inimeste tervisele. Meil oleks vaja leida teid, kuidas parandada jäätme-käitlust ja kasutada seda kui võimalust luua töökohti ja vähendada survet loodusvaradele.

ROLLIKAART 6

Kalle 61

Ega siin pole midagi häbeneneda, keegi peab seda tööd ka tegema. Mina töotan prügiauto juhina. Ja iga päev näen, kuidas inimesed täiesti süüdimatult olmejäätmete hulka näiteks ohtlikke jäätmeid viskavad... Ei ole ju nii raske viia patareid ja muu elektroonika kogumispunkti...

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

AHHA

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

AHHA

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

AHHA

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

AHHA

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

AHHA

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

AHHA

ROLLIKAART 7

Liisu 14

Kui mõelda, mida see prügi loodusega teeb, siis hakkab kurb küll. Iga päev sureb reostuse tõttu mõni lind või loom. Mitte iga päev vaid ma usun, et lausa iga tund või isegi minut. Tahaks ju aidata või midagi muuta, aga tundub, et olen vaid üks väikene piisk ookeanis ja mina küll maailma muuta ei saa.

ROLLIKAART 8

Kaire 31

Mul on suur pere – neli last – ja jäätmeid tekib üsna palju. Aga mina seisan ikka selle eest, et mu lastel ja lastelastel oleks ka võimalik nautida puhast loodust ning elada puhtal planeedil. Kuigi nad on alles tillukesed, õpetan neile juba varakult, et loodust peab hoidma, ise peab olema säästlik. Poes võiks ikka alati mõelda, kas mul ikka on seda kilekotti vaja.

ROLLIKAART 9

Tarvi 26

Mis see üldse teiste asi on, mida mina oma prügiga teen? Võib-olla kaevangi maa alla? See, mida ma oma isiklikul territooriumil teen, on minu enda asi... Igal aastal otsustavad riigiisad jälle mõne uue variandi kasuks. Mina ei viitsi nende nõuetega end enam kurssi viia. Varsti tulevad niikuinii mõne uue seadusega välja.

ROLLIKAART 10

Villu 38

Mina töotan kaevanduses. Inimesed arvavad enamasti, et see on nii hirmus töö ja miks me juba seda põlevkivi rahule ei jäta. Aga sooja tahavad ju kõik saada? Kusagilt peab see vool sinna pistikusse saama. Mina teen oma tööd ja minu töö on vajalik.

ROLLIKAART 11

Pille 47

Pudelite eraldamine prügist on meie peres tegevus, millega juba aastaid tegeletakse. Paberikraam saab üldjuhul ahjus ära põletatud, kuigi suureks nuhtluseks on läikepaberil reklaam, mis ei põle. Seda saab siis visatud paberikogumis konteinerisse, kuigi ma ei ole kindel, kas seda üldse ümber töödeldakse. Orgaanilisi jäätmeid ei ole ma senini muust prügist eraldanud. Lihtsalt pole sellis kompostihunnikut, kuhu seda viia.

ROLLIKAART 12

Meelis 43

Mina arvan, et me peaksime eeskuju võtma Rootsilt. Rootsi on maailmas juhtival kohal jäätmete taaskasutamises ning nende põletamises efektiivsel ja keskkonnasõbralikul viisil. Jäätmekäitlust on pidevalt arendatud ning see on pikaajalise ja põhjaliku töö tulemus. Uute tehnoloogiate välja arendamiseks ning vajalike investeringute tegemiseks on võetud palju riske.

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

